Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina antradieniais ir penktadieniais

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams – „ŪKININKĄ"
Vaikams – „VARPELĮ"

Nr. 34 | Vilnius 1938 m. rugpiūčio 26 d. | Pirmi metai

Šiame numeryje

Kas naujo Prancūzijoje. Anglai susirūpino Čekoslovakijos padėtimi. Palestinoje ir toliau kariauja. Brazilija žada priimti Vokietijos žydų dalį.
Poznanės dienraštis apie Lietuvos--Lenkijos santykius. Dėl kuratorių. Kun. Hlinka.

LABAI LIŪDNAS REIŠKINYS

Yra sąvokų, kurias mes visi turėtume vienodai suprasti, ir yra daiktų, kuriuos visi turėtume vienodai branginti. Pavyzdžiui, visi gerai susivokiame, kas tai yra tėvynė, kuri mums visiems turėtų būti vienodai brangi. Tą pat galima pasakyti apie tautą ir jos meilę. Tačiau gyvenimo praktikoje labai dažnai to vienodumo nerandame.

Kiekvienas mūsų myli savo motiną, kurios prieglobstyje augome ir brendome. Kiekvienas geras vaikas stoja ginti savo motiną, kai mato jai pavojų. Niekas, berods, neduos kitam ką nors bloga kalbėti apie savo motiną, jos garbę plėšti. Taip pat kiekvienas sūnus ar duktė turi stoti ginti savo tautos garbę, jei matytų, kad jojo tauta-motina šmeižiama, jos geras vardas mindžiojamas, su purvu maišomas. Mes visi turėtume pasipiktinti, jei pamatytume vieną savųjų bendraujantį su mūsų tautos šmeižikais ir niekintojais. Deja. Ne visi sugebame tai padaryti. Paryškinkime šią savo mintį pavyzdžiais.

Nemalonūs yra tie žmonės, kurie tiesia savo ranką į kitų turtą, mažiau malonūs ir tie, kurie su tokiais draugauja, palaiko santykius. Mūsų kaimo žmonės su tokiais savaip apsidirba: nepažįsta ir iš savo tarpo gena. Apskritai, nieks nesako, kad bendravimas su vagiliais esąs garbingas pasielgimas. Asmenį, apie kurį žinome, kad jis palaiko ryšį su vagiliais, visi be atodairos smerkiame, artimieji jo išsižada. Ir suprantama, kodėl taip daroma. Mat, kiekvienas mūsų gerai supranta priežodžio prasmę: „Pasakyk, su kuo tu pasipažįsti, o aš pasakysiu, kas tu per vienas". Tik blogi, netekę dorovės žmonės nesišalina vagilių. Taip pat menkos dorovės bus ir tie asmens, kurie tais ar kitais sumetimais mėgintų ginti vagilių ar jojo bendrininką. Visa tai, rodos, visiems aišku ir suprantama.

Mūsų tauta, kaip ir kiekviena, turi draugų ir priešų. Jos priešų tarpe netrūksta tokių, kurie, kaip įmanydami, stengiasi ją kitų akyse diskredituoti, koneveikti, niekinti. Jie labai dažnai operuoja pramanytais faktais, tikruosius sąmoningai iškraipydami, kad skaudžiau pajustume jų darbą. Tai sąmoningi mūsų priešai, kuriuos ramia sąžine galima priskirti prie šmeižikų, pasišovusių plėšti mūsų garbę, ir su jais reikia pasielgti taip, kaip mūsų kaimiečiai pasielgia su vagiliais. Deja, su jais ne visi mes vienodai pasielgiame.

Mūsų tarpe atsiranda ir tokių, kurie su minėtais šmeižikais palaiko gerus santykius, su jais bendrauja ir net bendradarbiauja. Nejaugi tie mūsų tautiečiai bus netekę primityviausio savigarbos jausmo? Jei taip, tai ir jie reikia traktuoti, kaip ir minėti šmeižikai. Deja, ne visi vienodai pasielgiame. Kai vieni tokius tipus smerkia, kiti ieško pateisinamųjų aplinkybių: jie, girdi, gal ir negarbingai elgiasi, bendraudami su tautos šmeižikais, bet trūksta įrodymų, kad jie patys ją šmeižtų. Ir belieka tik pamygti pečiais, kai išgirdi tokį „rimtą" pateisinimą.

O jau visai tenka nustebti, kai kartais pamatai mūsų kai kuriuose laikraščiuose mūsų tautos šmeižikų atvaizdus greta garbingųjų ir daug užsitarnavusių tautai kovotojų-veteranų ir perskaitai dar jiems skirtus panegirikus. Tokiais atvejais pasiguodi mintimi, kad toks garbinimas galėjęs atsitikti vien todėl, kad jų „darbai" ne visiems žinomi. Šitaip neturėtų būti, reikia ieškoti priemonių, kad mūsų šmeižikai būtų visiems žinomi ir visur vienodai priimami. Apie tai pagalvokime. Kitos tautos tokiems turi juodąsias knygas ir jose juos kataloguoja.

Iš viso, ką mes čia pasakėme, pasidarykime ir kai kurias išvadas.

Kaip biaurimės vagiliais ir jų bendrininkais, kaip gename nuo savęs šmeižikus ir jų draugus, taip pat turime elgtis ir su tais, kurie bendradarbiauja ar pataikauja jiems. Verti pasigailėjimo taip pat ir tie, kurie mėgina baltinti ir teisinti, jei ne pačius šmeižikus, tai jų talkininkus. Ir juos tenka priskirti prie tų šunvočių augintojų, nors kartais gal ir nesąmoningų.

Turint visa tai galvoje, kyla klausimas: Nejaugi mes negalime išvengti broliavimosi su tais, kurie mus koneveikia, nejaugi negalime apseiti be jiems panegirikų rašymo?

Konferencija Prezidento rūmuose

Oficiali Lenkijos telegramų agentūra P a t praneša, kad šio mėn. 23 dieną P. Prezidentas savo rūmuose (Karalių pilis) priėmė ministerį pirmininką gen. Sladkovkovskį ir vicepremjerą inž. Kviatkovskį, kurie sureferavo Lenkijos vyriausybės darbų eigą.

Pažymėtina, kad ministerių priėmimo metu dalyvavo ir maršalas Rydz-Smigly.

Netikėtas Prancūzijos vyriausybės krizis

Maždaug prieš metus buvusi tuomet Prancūzijoje vadinamojo „Liaudies fronto" vyriausybė įvedė visose darbo srityse 40 valandų darbo savaitę. Pritaikius tokią darbo valandų normą, daugelis įmonių labai nukentėjo, nes joms tenka stovėti per dvi dienas be darbo, ir valstybė gavo didžiausių nuostolių. Ypač neramino prancūzus netvarka Marselio uoste, kuriame, kaipo svarbiausiame prekybos uoste, be pertraukos turėtų eiti darbai. Kadangi darbininkai griežtai laikosi įvestos tvarkos, tai daugelis prekybos laivų pradėjo aplenkdinėti Marselio uostą, kuriame dažnai neperkraunamos laiku prekės genda.

Kai vyriausybė pareikalavo dirbti šiame uoste taip, kad nenukentėtų ekonominiai reikalai, tai darbininkai pagrasė visuotiniu streiku.

Susidarius tokiai padėčiai, Prancūzijos ministeris pirmininkas Deladieras pasakė kalbą, kurioje sukritikavo 40 valandų darbo savaitę ir pareiškė, kad būsianti įvesta tokia tvarka, kad įmonės galėtų dirbti be pertraukų. Tokiu pareiškimu pasijuto nepatenkinti du kairiųjų partijų ministeriai, kurie tuojau atsistatydino.

Kadangi šiuo metu Prancūzijos parlamentas atostogauja, tai ir nepasitikėjimo vyriausybei nieks pareikšti negali. Naudodamasis tokia padėtimi, premjeras paskirtė į ministerius naujus žmones ir netrukus reikia laukti dekreto, kuriuo bus tinkamiau sutvarkytos darbo valandos visose pramonės įmonėse.

Vokiečių kovos priemonės

Anglų laikraštis „Daily Mail" praneša, kad anglų žvalgybai pasisekė gauti vokiečių karo plano variantą „B". Tai nesą kas kita, kaip vokiečių prieškarinio plano žinomo grafo Schliffeno kūrinio papildymas. Tačiau planas nusako vokiečių pastangas užimti Dunojaus sritis ir Juodųjų jūrų krantus. Visa tai susieta pirmiausia su Čekoslovakija ir su Prancūzija, kaip pirmosios sąjungininke. Planas numato, kad Vokietija jokiu būdu negali paskelbti Prancūzijai karo, bet turi taip išeiti, kad Prancūzija paskelbtų Vokietijai karą. Tai atsitiks tuo atveju, kai vokiečiai pradės kariauti su čekoslovakais. Tik tada Prancūzija paskelbtų Vokietijai karą ir prieš pasaulį vokiečiai būtų kalti, nes jie būtų užpuolikai. Tenka pabrėžti ir tai, kad planas pasižymi savo rūšies gudrumu, nes reikalaujama pirma grasinti karu, o tiktai vėliau griebtis karo, ir priešas nepabūgtų...

Vengrija gali laisvai ginkluotis

Spaudos pranešimu, Mažosios Santarvės valstybių politikai priėjo išvados, kad šiuo metu nėra jokios prasmės apriboti Vengrijos ginklavimąsi.

Vengrijos ginklavimosi klausimas pasidarė aktualus ir todėl, kad šiuo metu jos valdytojas Horty viešі Vokietijoje, kuri, tur būt, viešai pripažins Vengrijai visas teises ginkluotis. Iš savo pusės vengrai, kaip spėjama, turės duoti raštu pasižadėjimą, kad niekuomet nesikvies į karalius Habsburgų giminės žmonių.

Pagaliau manoma, kad, viešint Vokietijoje Vengrijos valdytojui Horty, tarp abiejų valstybių bus pasirašytos net kelios sutartys.

Likimas nepastovus

Apie buvusios Austrijos vyriausybės patraukimą į tam tikslui Vienoje įsteigtą teismą vokiečių spauda dar nieko nerašo. Apie tai žinios pasirodė tik užsienio spaudoje. Atrodo, kad vadovaują vokiečių sluoksniai pirma nori įsitikinti, kokį įspūdį pasaulyje padarys šitos žinios paskelbimas. Dėl to ir rūpestingai vengiama pasisakyti, kad „nusikaltėliai" bus patraukti į teismą. Paskelbtoje žinioje, kuri skirta užsieniui, sakoma, kad naujasis įstatymas bus taikomas su didžiausiu atsargumu. Tuo pačiu pranešimu, austrų provincijos archyvuose buvo rasta daug trūkumų, susijusių su buvusiais austrų vadais. Šiems prikišama, kad jie nusižengę teisei ir konstitucijai, Austrijoje įvesdami juridinio netikrumo padėtį. Ligi paskutinių dienų Vienos hitlerininkų sluoksniuose nebuvo tikima, kad bus imtasi teisminių priemonių prieš buvusius Austrijos vadus. Ta proga pažymima, kad visos didelės Reicho iškeltos bylos vokiečiams davė tik nesmagumų.

Brazilija priglaus žydus

Spaudoje pasirodė žinių, kad Brazilijos vyriausybė esanti sutikusi priimti iš Vokietijos (podraug ir iš Austrijos) apie 100.000 žydų. Brazilijos vyriausybė stato dvi pagrindines sąlygas. Atvykstantieji į Braziliją žydai turi turėti po tam tikrą pinigų sumą ir, be to, turės užsiimti tik žemės darbu.

×

Kartu pranešama, kad ir Turkijos vyriausybė sutikusi apgyvendinti Sandžako apylinkėje apie 100.000 žydų.

Prekybos derybos

Kaip žinome, vestos tarp Lietuvos ir Lenkijos prekybos sutarčiai sudaryti derybos buvo laikinai nutrauktos. Apie tai savo metu „Aido" skaitytojus plačiai informavome.

Dabar lenkų spaudoje pasirodė žinių, kad prekybos derybos prasidėsiančios rugsėjo mėn pirmomis dienomis. Dalis komisijų posėdžiaus Kaune, dalis Varšuvoje.

Automobilininkų išvyka

Paskutiniu metu lenkų spaudoje pasirodė žinių, kad lenkai automobilininkai rengia ekskursiją į Lietuvos Valstybę.

Turimomis žiniomis, apie 20 lenkų automobilių vyks į Lietuvą iš Gdynios pro Vokietiją.

Lvove buvo sukonfiskuotas metropolito Šeptickio ganytojiškas laiškas

Savo metu buvo rašyta, kad, Lenkijos vyriausybės parėdymu, buvo sukonfiskuota eilė laikraščių, kuriuose buvo įdėtas Lenkijos pravoslavų vyskupų ganytojiškas laiškas dėl cerkvių.

Dabar oficiali agentūra PAT pranešė tokią žinią: „Administracinė valdžia Lvove šio mėn. 23 dieną sukonfiskavo ukrainų dienraštį „Dilo", kuriame buvo įdėtas Lvovo graikų-rusinų (unitų) apeigų metropolito kun. Andriaus Šeptickio ganytojiškas laiškas, kuriame tendencingai ir neteisingai buvo apibūdintas kai kurių nereikalingų pravoslavų objektų kai kuriose Liublino vaivadijos apskrityse likvidavimo klausimas".

Palestinoje nieko naujo

Tik yra šimtai užmuštų

Neatsižvelgiant į nepaprastas anglų priemones, kuriomis jie yra pasiryžę grąžinti Palestinoje ramumą, iki šiol kruvinosios kovos nepasibaigė.

Statistikos žiniomis, per paskutines tris savaites Palestinoje kruvinų susirėmimų metu žuvo 118 arabų, 41 žydas ir 15 anglų.

Be to, vis dažniau arabų sukilėliai nutraukia telefonų vielas, tuo būdu nutraukdami telefono susisiekimą.

Anglai, norėdami įvesti ramumą, kaip minėta, imasi nepaprastai griežtų priemonių. Pavyzdžiui, šiomis dienomis karo teismas Haifoje nuteisė 14 metų vaiką (arabą) kalėjimu iki gyvos galvos už tai, kad pas jį rado ginklą.

×

Spauda, pranešdama apie kruvinas žydų ir arabų kovas Palestinoje, pažymi, kad su arabais ypač atkakliai kovoja iš Lenkijos ir Lietuvos kilę žydai, kurių daugiausia ir žūna.

Anglai susirūpino Čekoslovakijos padėtimi

Čekoslovakijos padėtis paskutinių metu niekuo nepasikeitė, nes, kaip buvo rašyta, vokiečiai nepriėmė tautinių mažumų statuto, o Runcimano misijos rezultatai iki šiol vis dar nepaaiškėjo, nes kol kas jis nieko neskelbia, tik dažnai konferuoja tai su vyriausybės nariais, tai su vokiečių vadais.

Tačiau vykstantieji didieji vokiečių manievrai neramina Europos politikus. Ryšium su tuo šiomis dienomis Londone įvyko premjero Čemberleno ir užsienių reikalų ministerio Halifakso pasitarimas, kuriame dalyvavo visa eilė anglų politikų.

Pažymėtina, kad tuo pačiu metu buvo atvykęs į Londoną Runcimano padėjėjas Gvatkinas, kuris vyriausybei pranešė apie Runcimano misijos rezultatus.

Pažymėtina tai, kad Gvatkinas, prieš išvykdamas į Londoną, pasimatė su vokiečių tautinės mažumos vadu Henleinu.

×

Pranešama, kad šiemetiniame Vokietijos hitlerininkų partijos kongrese, kuris įvyks kitą mėnesį Niurnberge, dalyvaus ir Čekoslovakijos vokiečių delegacija su Henleinu priešakyje.

— Italai paskelbė 118 žuvusių Ispanijos naminiame kare italų sąrašą. Šiame sąraše figūruoja 195 pavardės.

— Austrijoje įvesta 10 valandų darbo diena.

— Krokuvos vaivadijoje dėl didelių lietų buvo patvinusios upės, bet didesnio pavojaus nėra.

— Neseniai buvo sukviesta Vokietijos katalikų vyskupų konferencija, kurioje pirmininkavo kardinolas Bertramas. Pažymėtina, kad šioje konferencijoje Austrijos vyskupai nedalyvavo.

— Italijoje nuo naujų mokslo metų negalės mokytojauti žydų kilmės mokytojai. Taip pat nebus priimami į universitetus žydų studentai.

Dvasinio mūro siena

(Poznanės dienraščio nuomonė)

Kaip žinia, 1937 metų pabaigoje T. Katelbachas išleido savo straipsnių apie Lietuvą rinkinį, kurį pavadino „Za litewskim murem“ (Už lietuviškojo mūro). Kalbama knyga savo metu buvo norėta padaryti, kaipo tinkamiausias veikalas Lietuvai pažinti ir suprasti komplikuotą Lietuvos-Lenkijos santykių klausimą. Tačiau, kaip daug apie Katelbacho knygą buvo rašoma, taip greit ji buvo pamiršta. Ir tai todėl, kad turėjome reikalo ne su nešališku stebėtoju—žurnalistu, bet su prokuroriškai nusiteikusiu „tarėju“, kuris tik mokė lietuvius, kaip jie turi elgtis, o kai šie neklausė, tai barė ir kaltino.

Tačiau lenkai, neturėdami geresnių veikalų apie Lietuvą, dažnai remiasi Katelbacho straipsniais, kuriuose tikslių ir pastovių pastabų su žvake tenka ieškoti. Užtat kaltinimų ir pagal „widzi mi się“ išvadų, kiek nori. Tarp tokių išvadų yra ir p. Katelbacho teigimas, kad su lietuviais sugyventi užteks normalių fiziologinių dėsnių, nekvaršinant sau galvos ieškant psichologinių argumentų.

Tuo tarpu santykių eiga po šių metų kovo 19 dienos aiškiai parodė, kad p. Katelbacho siūlytieji fiziologiniai dėsniai dalykų padėties nepagerino, nes dabar galutinai paaiškėjo, kad turime tik valstybių politinius santykius, bet neturime tautų dvasinių santykių. Kitaip sakant, ir toliau stovi d v a s i n i o m ū r o s i e n a.

Tai suprato ir kai kurie lenkų publicistai, kurie moka į padėtį žiūrėti ne taip, kaip p. Katelbachas, prokuroro toga apsivilkęs, bet kaipo nešališki observatoriai. Štai neseniai dideliame Poznanės dienraštyje „Dziennik Poznański“ 167 nr. buvo įdėtas M. T. Žultovskio straipsnis—F i z i o l o g i j o s i r p s i c h o l o g i j o s p r i t a i k y m a s L e n k i j o s - L i e t u v o s s a n t y k i a m s.

Autorius, apibūdinęs susidariusią po kovo 19 dienos padėtį, kuri niekuo nepasikeitė, ir neigiamai įvertinęs p. Katelbacho fiziologinį receptą, rašo:

„Tad manome, kad jokia tauta negali išsižadėti didelės istorinės praeities, o santykiuose su tauta (lietuvių), su kuria per tiek metų išgyvenome laimes ir nelaimes, šalia „fiziologijos“ reikia kartu taikyti ir „psichologiją“. Taigi oficiales normalizacines derybas reikia paremti visuomeniško pobūdžio turiniu, planingai pasireiškiant visuomenei, tuo būdu prisidedant prie abiejų tautų dvasinio suartėjimo ir tarp lenkų ir lietuvių visuomenių sudarant pasitikėjimo ir atvirumo nuotaiką, kas ir sudaro gilios ir pagrindinės normalizacijos pagrindą“.

Suminėjęs būtiną abiejose valstybėse tautinių mažumų būklės pagerinimą, autorius taip baigia savo straipsnį:

„Negalima juk pamiršti, kad Lenkijos-Lietuvos konflikto pagrindą visų pirma sudaro lenkų ir lietuvių kultūrų rivalizacija bendroje kitados žemėje. Taigi kultūrinio klausimo sutvarkymas sudarant pusiausvyrą pašalins ginčo šaltinį ir sudarys sąlygas taikingai išspręsti kitus ginčytinus klausimus“.

Kaip matome, balsas yra nešališkas ir kas pažymėtina—kultūringas. Deja. Neteko matyti nei viename lenkų laikraštyje pareikštos nuomonės dėl p. Žultovskio gražių minčių. Užtat visokio plauko poraniakai stambiomis raidėmis aliarmuoja savo skaitytojus, kad Švenčionių apskrityje ne visai lietuviškų pavardžių žmonės prisipažįsta esą lietuviai.

Ar tai yra rimtas darbas? Ar ne laikas būtų pradėti diskutuoti taip, kaip aukščiau pacituotos ištraukos.

r.

Kuratoriai, likvidatoriai ir garantijos

Politinėms užmačioms užėjus, pernai buvo sulaikytas pačių didžiųjų ir svarbiųjų mūsų draugijų veikimas. Buvo pašalintos valdybos, o jų vietas užėmė valdžios paskirtieji globėjai, kurie iš tikrųjų šeimininkų perėmė valdžią su „pompa“ ir visais formalumais, kruopščiai peržiūrėjo raštus—raštelius, surašė protokolus ir ėmė viešpatauti. Vilniaus lietuvių visuomenės kultūrinio darbo istorijoje prasidėjo naujas — modernusis laikotarpis, kuratorių vardu pavadintas.

Bėdos ištiktas, kiekvienas žmogus laukia, kada gi vargui galas ateis. Ir lietuvių visuomenė, tiek turto ir istorinių draugijų atidavusi į svetimas rankas, laukė nesulaukdama, kada gi, pagaliau, viskas grįš tikriesiems šeimininkams. Tas laukimas buvo sunkus ir skaudus. Nes ėjo girdų, perdėtų ir neperdėtų, kad vienos kitos draugijos turtams gresia pavojus, kad kuratoriai ėmė rūpintis... pinigų.

Praėjo kovo 19 diena, vis laukėme atmainų ir mums žadėjo, švelniai šnekėjo, guodė mus ir ramino, kol susilaukėme naujų raštų, kuriais kuratoriai buvo skiriami likvidatoriais, o draugijos uždaromos, lyg užmegstiems Lietuvos Lenkijos santykiams apvainikuoti. Lietuvių apeliacijų, memorialų, prašymų su tūkstančiais parašų įvairiose valdžios įstaigose guli krūvos, o byla nė iš vietos. Tik kai kurie kuratoriai įskolino turtą ir neseniai pareikalavo iš lietuvių visuomenės veikėjų įvairių garantijų, kurių reikią mūsų draugijų įstaigoms išlaikyti.

Užsienio lietuvių geros širdies ir aukų dėka gyvenę ištisą metų eilę vietos lietuviai, lenkų nuomone, turį duoti dabar valdžios paskirtajam kuratoriui garantijų raštu, kad per visus metus reguliariai kas mėnuo ateis pinigų sumos kuratoriaus dispozicijon. Šitokios garantijos esą būtinoji sąlyga Labdarybės Draugijos mokinių bendrabučiams toliau išlaikyti.

Keista ir nesuprantama. Kur yra tokio reikalavimo logika? Žmonės, kuriems buvo aiškiai pareikštas nepasitikėjimas, kurie tapo nuo savo draugijų vairo atstatyti ir dar ligi šiol negrąžinti, šiandien kviečiami garantuoti, kad užsienio lietuviai aukotojai ir toliau bus geraširdžiai, ir, kaip pavyzdingi vaikai savo tėvui, kas mėnuo siuntinės tam tikras pinigų sumas. Toks reikalavimas juo labiau keistas, kad Labdarybės ir kitų draugijų uždarymo raštuose visur buvo pabrėžiamas draugijų vairuotojams kaltinimas, esą jie gaudavę iš užsienio pinigų sumas, kurių kilmė esanti nežinoma.

Argi jau dabar toji „kilmė“ nesvarbu? Juk, rodos, vis tiek galima „susitepti“.

Maža to. Plikų garantijų negana. Raštui ir duotajam žodžiui paremti reikią dar konkretaus lietuvių visuomenės atstovų nekilnojamo turto.

Ir vėl turto?!

Tiesa, yra dar keli nameliai mieste ir po keleta vagų žemės kaime, kur aria tėvai ir broliai. Ar ir tą turtą ilgainiui turėsime užstatyti?

Bendrabučiams išlaikyti ir juose lietuvių vaikams auklėti, kiek galėdama, lietuvių visuomenė pernai duodavo kuratoriui. Tai pačiai lietuvių visuomenei savo vaikai nemažiau rūpi, kaip visiems kuratoriams. Jeigu yra gera valia svetimus vaikus auklėti ir juos išlaikyti, tai dar nesuprantamesnės tos garantijos. Kas kita būtų, jei galėtų pareikalauti garantijų iš kuratoriaus lietuvių visuomenė dėl savo vaikų likimo. Bet kaip girdėti, tokių garantijų lietuviams ir už pinigus niekas nelinksta duoti. Tad visa draugėn suėmus, nenoromis kyla klausimas, kuriam galui reikalingos tos garantijos. Ar tikrai bendrabučiams išlaikyti? Ir čia pat ateina į galvą visa eilė atsakymų.

Koks bus tas, mūsų mokinių auklėjimas šiemet, vis tiek nežinia. Viena tik aišku: kuratoriaus auklėjimas ir išlaikymas šiemet bus jau ir mūsų garantijomis paremtas. Gal gi kokiais nors sumetimais ir svarbu garantijomis apsidrausti, mes to nežinome, pamatysime ateityje.

Bet mums, lietuviams, svarbiausia šiuo metu nenutraukti ar bent nesutrukdyti kuriam laikui mokslo dešimtims ir šimtams mokinių, kurių tėvai su dideliu vargu deda skatiką prie skatiko savo vaikui į žmones išleisti. Anot lietuvių pasakos, mums gaila žento, gaila ir varškės. Gaila mokinių, gaila bendrabučių, gaila ir tėvų.

Čia prisimena lietuvių sena, dar iš baudžiavos laikų, patarlė, kuri sako: ar eisi,—luptas būsi, ar neisi,—luptas būsi.

Jei mūsų ateitis bus nusižiūrėjusi į praeitį, jei politiniai vėjai bus nekokie, tai šiaip ar taip vis teks „būti luptiems“ ir rytojus tada nesunku atspėti. Jei pūsters geresni vėjai, be abejo, ir mūsų dienos bus kitokios. Norime tikėti, kad bus šviesiau, geriau, smagiau.

P. Akivara.

Vokiečiai pranašauja japonams katastrofą

Kaip jau žinoma, japonų prašoma, vokiečių vyriausybė atšaukė vokiečių karinę misiją Kinijoje. Misijos pirmininkas gen Falkenhausenas į Berlyną jau grįžo. Kalbėdamasis su laikraštininkais buv. vokiečių karo misijos Kinijoje pirmininkas papasakojo savo įspūdžius ir išvadas, padarytas ilgai pagyvenus Kinijoje.

— Manęs šimtą kartų klausė, ką aš manau apie Japonijos ir Kinijos karo pabaigą. Aš dirbau su maršalu Čangkaišeku trejus metus ir laikau save gana kompetentingu atsakyti į tą klausimą. Mano atsakymas toks: Kinijos negali nugalėti nė viena tauta, ypač tokia tauta, kurios priemonės ir pajėgumai palyginti nedideli, o tokiose sąlygose yra Japonija.

Net pati Kinija nesuvokia savo pajėgumo. Kai japonų generolas sako, kad jo valstybė gali kariauti 20 metų, maršalas Čangkaišekas gali jam atsakyti, kad Kinija lengvai gali laikytis ne 20, o 50 metų.

Kinų kareivis turi daug iniciatyvos ir ugnies, nors apginkluotas žymiai blogiau už japoną. Japonų kareivis aklas ginklas vyriausios savo vadovybės rankose.

Japonija gali veržtis pirmyn, iki užteks žmonių siųsti į frontą. Kai žmonių atsarga išseks, mes pamatysime, ką japonai darys.

Japonai mėgina imti į kariuomenę vyrus iš užkariautų Kinijos kraštų. bet tokia kariuomenė kažin ar bus vertinga. Nežiūrint kinui priskiriamo žiaurumo, kinų pagauna siaubas tik pamanius, kad teks kautis su savo broliais.

Savo žygį pradėjusiai Japonijai atsirado daug priešų, tuo tarpu kai ji manė turėsianti reikalą tik su vienu priešu—Čangkaišeko prastai ginkluota ir demoralizuota kariuomene.

Japonų strategai neabejojo, kad žygis į Kiniją truks nuo trijų iki penkių mėnesių. Dabar galima pripažinti, kad laikas — pikčiausias Japonijos priešas. Esu tikras, kad po 5 metų karo Japonijai teks savo kariuomenę grąžinti į tėvynę ir palikti teritoriją, dėl kurios kautasi, vėl pasiimti kinų kariuomenei. Nors ir darbščiausia ir geriausiai valdoma pasaulyje Japonija buvo labai blogai informuota apie kinų kariuomenę.

Labiausiai japonus nustebino įvairių kinų armijų glaudus bendradarbiavimas. Šio reiškinio Tokijo nelaukė. Tuo tarpu visos kinų armijos vykdo bendrus įsakymus, painiausias manevrines operacijas ir faktinai virto viena gynimosi armija.

Karininkai ruošiami pačioje kariuomenėje, kurioje yra šimtai leitenantų po 17—18 metų amžiaus. Nors tie karininkai dar labai jauni ir neparuošti, jie rodo didelius gabumus ir yra labai vertingi Čangkaišeko padėjėjai.

Imant Mandžuką kinų kariuomenė traukdamosi metė daug ginklų ir karinės medžiagos, kuri teko japonams. Dabar nieko panašaus nėra. Traukdamiesi kinai dabar viską nešasi su savimi ir tai nauja staigmena Japonijos karo vadovybei.

Prieš tokią kompaktišką, agresingą ir drausmingą kariuomenę, kaip japonų, Čangkaišekas pasirenka traukimąsi. Napoleono pavyzdys Rusijoje neliko be sekėjų. Japonai to taip pat nelaukė. Kinijoje japonų armiją ištiks tokia pati katastrofa, kaip Napoleoną Rusijoje. Jei japonai nori išgelbėti savo kariuomenę, jie iš anksto turi imtis priemonių tam pavojui išvengti.

Laikraščiai, spausdinantieji tas gen. Falkenhauseno išvadas, nurodo, kad jo autoritetas yra neginčijamas.

ANTANAS GRUŠAS *).

KELIONĖ SU KLIŪTIMIS

Gyveno sau senas žilas, kaip rudens šalna, ūkininkas Valiulis ir išgyvenęs aštuoniasdešimt ir vienerius metus — rengėsi mirti: palikti visko pertekusį ūkį, dvidešimčia metų už save jaunesnę bevaikę žmoną, plačius laukus ir mėlynus skliautus su baltais debesimis.

Visus darbus jis dirbdavo greitai ir tinkamu laiku, bet į senatvę susilpnėjo, nustojo spartumo, ir mirti jam vargšui teko rengtis be temperamento ir labai ilgai. Visą žiemą kosėjo, pukšėjo, ant žmonos barėsi ir vis murmėjo:

— Dabar tai jau mirsiu, jau paskutinė, jau tiek... užteks...

Žmona buvo tikra ūkininkė ir plaukų sau nuo galvos nerovė. Ji žinojo, kad visur turi būti tvarka ir viskas turi įvykti pagal tėvų, protėvių ir Dievo nustatytą planą. Ji jau seniai pati viena tvarkė ūkį, karšino vyrą ir, kaip rimtai ūkininkei dera, dėl niekų nesijaudino. Ji nebuvo nei romantinės poezijos skaičiusi, nei verkšlenusi žiūrėdama teatre kokios nors melodramos, nei vyro apgaudinėjusi. Iš viso, jos ūkyje nieko nebuvo atsitikę, kas būtų ją išvarę iš pusiausvyros.

Ir vyro mirtis turėjo būti daugiau ar mažiau kasdieniškas įvykis. Mirs tai mirs—juk ir visi kiti mirs. Svarbu tik, kad numirtų kaip reikiant, prideramu laiku. Ir kaimynai pageidavo, kad nenumirtų kokioj darbymetėj ar per didžiąsias šventes, kada jie ir taip turi pakankamai pramogų. Taip ilgai rengdamasis turi gi pasirinkti kokį patogesnį, laisvesnį laiką. Nejaugi per gavėnią žadės, o per Velykas—ims ir numirs niekam nieko nesakęs. Tokius šposus gali krėsti tik pliuškiai, nesubrendėliai, bet ne rimti ūkininkai.

Tvarka yra pagrindinis dalykas, ir ūkininkė tatai puikiai žinojo. Vyro mirčiai ji buvo pasirengusi taip, kaip, sakysim, kokio nors dienraščio redakcija, sergant karaliui, patrijarchui, pranašui, ar šiaip tolygaus rango piliečiui. Buvo jau sudaigintas ir sumaltas salyklas, nupirkta apynių, nuo aukšto iš skrynios atneštas grabnyčių pundelis ir nupirktas juodas karstas su pasidabruotais kraštais, kuris tuščias stovėjo viralinėje ant užlų ir laukė ramaus ir padoraus gyventojo.

Kunigas taip pat jau net keletą kartą buvo parvežtas.

Taip jau buvo viskas sutvarkyta, kad reikėjo tik mygtuką spustelti... Bet kažkeno pirštai vis dar nesiteikdavo paliesti to paslaptingo skambučio. Ir pati giltinė taip jau buvo prijunkusi ir patenkinta, kad net savo pareigas buvo pamiršusi. Ir kaimynai jau pradėjo nerimauti, iž žmonai nusibodo besirengiant ir besiruošiant.

Bet likimas yra didelis šposininkas. Kartais jis didelius dalykus praveda juokais, o kartais ir dėl smulkmenų triukšmą sukelia. Likimas ir mirtis—mažiausiai verti pasitikėjimo padarai.

Vis dėlto kažkas svarbaus slinko į ūkininkų pirkią.

Miega kietu miegu išvargusi moterėlė ir girdi:

— Morta, Mortel, dūšia!.. — ir vis negali atbusti.

— Morta, sene, ar nusprogai!..

Žmona pakėlė galvą, patrynė kumštimis akis ir tingiu balsu pramurmėjo:

— Nė miegot neduoda...

— Žvakę uždek — mirštu...

— Ko? — jau šiek tiek prasibudinusi klausia žmona ir vis dar nesupranta senio paistėjimo.

— Tuoj mirsiu... uždek grabnytėlę...

Žmona atsikėlė, įžiebė lemputę, priėjo prie senio lovos. O šis taip sunkiai kvėpuoja, krūtinė gargaliuoja, kaktą prakaitas pila.

— Kas yr? Ar blog?

— Paduok šventą žvakelę — mirsiu, — sako uždusdamas ligonis ir vartalioja akis.

Juokų nedaug: žmogus miršta. Bet ūkininkė kažkodėl vis dar netiki... Valandėlę pastovi, pažiūri į ligonį, bet matydama, kad šis nesirengia nuo savo nuomonės atsisakyti, tingiai, vis dar mieguista, grįžta prie savo lovos ir rausiasi po pagalve, lyg kojinėms raiščio ieškodama. Ji išima didelę, bet jau kiek nužibintą geltoną vaško žvakę, uždega ir atnešusi paduoda ligoniui į rankas. Ligonis suspaudžia delnuose žvakę, žiūri į liepsną, mirkčioja akimis ir kažką sau galvoja.

Žmona apsidairo po pirkią. Nejaugi ji čia vidury aslos stovės, lauks ir šals: senio įnorių nesupaisysi.

Ji dar galvoja, kad būtų gera nueiti į tvartą ir pažiūrėti, ar neapsiveršiavo žalmargė. Bet ji dar vis mieguista, toks šaltis — pamoja ranka ir užpučia lempelę. Ji vėl lenda į lovą ir šiltai apsikloja. Jei kas bus—ji vėl atsikels. Lovoj taip šilta, malonu. Ji apsiverčia ant kito šono ir tuč tuojau pradeda knarkti.

O ligonis nusiminęs. Ilgai žiūri į plasdančią gelsvą liepsnelę, tyliai vaitoja ir jaučia mirtį slenkant prie jo, kaip juodą šešėlį. Už lango tamsu, tylu, ant sienos senas laikrodis taksi, skaičiuoja gal paskutines jo gyvenimo minutes. Brangios paskutinės minutėlės taip lėtai slenka, vis vienodai, vienodai krinta, kaip lašai nuo stogo. Mirsiu ar nemirsiu, mirsiu ar nemirsiu, taip tingiai, ilgai mąsto ir pradeda snausti. Užsimerkia akys, ir saldus miegas atslenka, kaip drungnas pavasario vėjelis...

Rytas. Žmona pašoko iš lovos pramigusi, užsimetė kažką iš drapanų ir uždegė lemputę. Bet kas čia!? To tai ji nelaukė. Ir geriausių nervų žmogus neištūrėtų nepykęs. Ligonis miegojo galvą atmetęs ir sunkiai alsavo, o žvakė visa buvo sudegusi. Jo saujoj tik mažytis gabalėlis likęs, tarsi tik tam, kad dar didesnio pykčio ūkininkei sukeltų.

Vaško prilašėję ant drobulės, ant lovos krašto. Taip jis visas žvakes išdegins, nevidonas, o kai numirs — nebus nė ko prie karsto pastatyti. Tikras vaikas: pats galėjo sudegti! Ir užmik tu man su mirčiai uždegta grabnyčia rankose. Tokio žioplio tai ji dar nemačiusi. Juo daugiau galvojo, juo didesnis kilo noras išsibarti.

(B. d.).

*) Kaip skaitytojai žino, paskutiniu metu mūsų laikraštyje buvo įdėta vieno kito lietuvio rašytojo novelė. Iš eilės dedame žymaus rašytojo Antano Grušo, dabartinio Lietuvos Rašytojų Draugijos pirmininko novelę K e l i o n ė s u k l i ū t i m i s, norėdami nors tuo būdu supažindinti skaitytojus su Lietuvos rašytojų veikalais.

ĮSPŪDŽIAI IŠ OLIMPIJADOS

Bene įspūdingiausias Karo Muziejaus kambarys, kuriame patalpinta sudužusi mūsų didvyrių Dariaus ir Girėno „Lituanica". Kas matė jų ties Soldinu žuvusių fotografiją ir sudužusį aparatą, tas lengvai gali atkurti tą vaizdą žiūrėdamas į išmėtytas „Lituanikos" sulaužytas dalis. Žiūrėdamas į istorinio lėktuvo griaučius, prisimeni Dariaus Girėno žuvimo metus, visą lietuvių tautos liūdesį ir nusiminimą dėl jų mirties bei tą garbę, kuri plačiai po visą pasaulį pasklido drauge su lietuvių tautos vardu. Ir kyla savaime sieloj rimties nuotaika, kyla ir pagarba didvyriams. Sustojame, ir Karo Muziejaus eksponatų aiškintojas taria: „Gerbiamieji, atsimindami mūsų tautos didvyrių didingą žygį ir nuopelnus, pagerbkime jų atminimą vienos minutėlės susikaupimu ir tyla". Nenoromis kažkodėl darosi graudu ir liūdna tuo mirtingosios tylos momentu.

Ant sienos po stiklais pakabinti Dariaus ir Girėno planai, nubrėžti paprastu pieštuku ant paprasto popieriaus. Ten tam tikrose vietose, nuskristo kelio linijoje pažymėta: „giedra, oras geras".

Tame pačiame kambaryje yra Dariaus ir Girėno visi likusieji daiktai, jų drabužiai ir kiti mažmožiai, surasti lėktuve, šiandie virtę brangiais istoriniais objektais.

Dariaus ir Girėno kūnai palaidoti Kauno kapuose, tam tikrame mauzoliejuje (rūsyje), kurio viršuje stovi du nedideli šviesios spalvos akmeniniai kryžiai. Mauzoliejus apskritas, žemėse. Žuvę lakūnai paguldyti vienas greta antro mediniuose karstuose, kurių viršus stiklinis. Karstai gausiai apdėti vainikais, apšviesti elektros šviesa. Dariaus ir Girėno kūnai išbalsamuoti, įvilkti į gražias, tamsiai mėlynas eilutes, galvos apkepurėtos lakūnų kepurėmis.

Pažinti, katras iš jų dviejų yra Darius, katras Girėnas, nežinančiam sunku, nes išbalsamuoti tie mūsų didvyriai visai nepanašūs į tuos, kuriuos matome fotografijose. Ženklu tik, kad čia žmonių veidų esama ir tiek.

12. Čiurlionies galerija

Karo Muziejaus rūmuose yra ir Čiurlionies paveikslų galerija, kurią aplankėme. Čia matėme jo paveikslus, iki šiol daugumai mūsų tik iš reprodukcijų pažįstamus. Ne tik paveikslai, bet ir aiškintojas visus mus sužavėjo. Prieš įeidamas su mumis į salę, pareiškė: paveikslas - negyvas daiktas. Bet šiaip ar taip jis vaizduoja praeitį, tuos žmones, kurie kada gyveno, kurie jautė, kentėjo arba džiaugėsi ir savo džiaugsmus su kentėjimais dailininko teptuku išreiškė. Juo didesnis buvo dailininkas, juo geriau jam pavyko savo dvasinis nematomas pasaulis išreikšti. Čia jėje mokėkime jausti drauge su kūrėju ir įsižiūrėkime, kokiomis paprastomis priemonėmis jis mokėjo gražius ir nepaprastus dalykus reikšti. Sustoję ties paveikslu, gerai įsižiūrėkime, negailėkime jam laiko, susikaupkime. Tada imsime suprasti Čiurlionį — kūrėją. Kone ties kiekvienu paveikslu sustodamas aiškino jo prasmę įtikimai ir suprantamai. Didžiausias mūsų dailininkas M. Čiurlionis palikęs žiūrėtojams laisvę aiškintis jo paveikslus.

Tad akylesnis žmogus daugiau galįs tuose paveiksluose pamatyti, negu mažiau akylus. Ilgokai vaišinęsi dvasinėmis gėrybėmis, pergyvenę visą eilę smagių momentų klausydamiesi savo aiškintojo, pagaliau dar užėjome į viršų, į antrą aukštą, kur stovi labai didelis lietuvio dailininko darbo Rūpintojėlis, prieš porą metų buvęs Paryžiaus parodoje ir kreipęs į save visų lankytojų dėmesį. Tas Rūpintojėlis parodoje buvęs pastatytas labai gražiame fone ir tam tikra šviesa apšviestas, labai gražiai gražiai atrodęs. Padarytas jis iš vieno didelio ąžuolo gabalo, kurį vežant net au-ta teke sugadinti. Didumo jis bus bent kelis kartus didesnis už suaugusį žmogų. Kelias valandas išbuvę, išėjome iš Karo Muziejaus. Gatve eidami susitikome kareivių būrį, kuris žygiavo labai lėtai, flegmatiškai, lyg pasivaikščioti išėjęs. Ir čia mums buvo naujiena. Mes pripratę matyti greičiau žygiuojančius kareivius. Skambi, melodinga jų daina toli aidėjo. Mes klausėme ir buvome patenkinti: kareiviai gražiai dainavo.

13. Lietuvių vaišingumas, pažanga ir paprastumas

Visą Olimpijados laiką ir vėliau, Olimpijadai pasibaigus, vilniečiams teko patirti daug lietuviško vaišingumo. Tiek mieste, tiek provincijoje buvome gražiai, širdingai ir gausiai vaišinami. Tatai mums paliko gilų įspūdį. Meilė ir vaišingumas lydėjo mus visur, kur tiktai ėjome. Ten būdami pastebėjome dar vieną itin malonų dalyką — didelį paprastumą — demokratiškumą. Ministeriai, direktoriai ir kiti dideli žmonės kažkaip nerodo savo didybės, paprasti, prieinami, neišdidūs. Su paprastais eiliniais piliečiais ateina pietų, vakarienės ir pusryčių, negaili savo rankos paduoti ir paprastam, už save daug žemesniam piliečiui. Prašalaičiams, žiūrintiems į visa tai iš šalies, tokie dalykai labai imponavo. Vietiniai gal to ir nepastebi. Bet mums, svečiams, buvo labai aišku, kad Lietuvos didieji žmonės neturi „panaberijos".

Lietuva per savo nepriklausomybės laikotarpį yra labai pažengusi. Taip tvirtina visi. Taip drąsiai ir mes galime teigti. Kiek pristatyta naujų, puikių, moderniu rūmų, liaudies mokyklų, įstaigų, kiek pristeigta organizacijų, sunku trumpais straipsneliais ir aprašyti. Dažnai žiūri į visą tą didelį turtą ir stebiesi, iš kur visa tai maža valstybė gali imti. Ir dar geriau imi suprasti, ką reiškia tautoms nepriklausomybė. Ypačiai pakilusi ten kaimo kultūra. Daugybė organizacijų, agronomų, tik naudokis, tik semk žinių. Pilna pieninių, kooperatyvų. Kone ant kiekvienų namų kaime radijo antena, o vietomis ir telefonas! Visur vienkiemiai, kaimų nebėr. Namų stogai retai kur šiaudiniai. Daug kur dengti skarda ar malksna (gontais).

Besvietint, besisportuojant, bevažinėjant, kaip regi atėjo laikas ir namo grįžti.

Triukšmingai vilniečiai buvo sutikti ir bene dar triukšmingiau ir širdingiau išlydėti. Vagonas, kuriuo važiavome namo, buvo visas apipintas vainikais, o stotyse vėl buvo pilna publikos. Vilniečius išlydėdami, naktį kiti sukūrė didelius laužus. Visi jaudinosi.

Baigiant prabėgomis aprašinėti įspūdžius, pravartu pažymėti, kad visi Olimpijados dalyviai vilniečiai grįžo sužavėti ir begalo dėkingi už visus jiems suteiktus malonumus. Parsivežtuosius namo įspūdžius kiekvienas atsimins ilgiausiai ir kitiems ilgai turės ko pasakoti.

(Galas).

V. M.

Slovakų didvyris

Slovakų tautą ištiko didelė nelaimė. Ružomberko miestelyje mirė kunigas prelatas Andrius Hlinka. Tai buvo didelis patrijotas, slovakų tautos atgimimo nepalaužiamas kovotojas, tikrai užsipelnęs patrijarcho vardą.

A. Hlinka gimė 1864 m. rugsėjo 29 dieną. Tuo metu slovakų tauta buvo Vengrijos ribose ir kentė didelį persekiojimą. A. Hlinka, paprasto ūkininko sūnus, baigęs gimnaziją, stojo kunigų seminarijon ir kartu pradėjo tautinį darbą. 1890 m. tapęs kunigu, gavo klebono vietą Ružomberko miestelyje, kur išgyveno iki mirties.

Kun A. Hlinka, patekęs į Ružomberko klebonus, ir susipažinęs su žmonių gyvenimu, pamatė didelį pavojų. Slovakus visomis priemonėmis nutautina vengrai ir čekai. Kun. A. Hlinka visomis jėgomis pasiryžo užkirsti tam kelią. Tuo tikslu slovakų tarpe pradėjo energingą kovą su visais tais, kurie įrodinėjo, kad slovakai nesudaro atskiros tautos ir slovakų kalba esanti tiktai tarmė. Su tuo pavojingu reiškiniu, kovodamas, kun. Hlinka pradėjo skelbti, kad slovakai sudaro atskirą tautą ir todėl jiems turi būti leista laisvai tvarkyti savo tautinius reikalus.

Būdamas didelės energijos asmuo, karštas patrijotas, drąsus kalbėtojas, kun. Hlinka jau 1905 metais slovakų tarpe buvo laikomas tautinio atgimimo tėvu. Tais metais, jausdamas, kad žymi slovakų dalis jo skleidžiamoms idėjoms pritaria, sukūrė atskirą politinę partiją, kurią pavadino Slovakų Liaudies Partija. Be to, įsteigė ir visą laiką redagavo partijos laikraštį, pavadintą Katalikiškos Naujienos. Kaip partija taip ir laikraštis plito augo ir stiprėjo. Po kelerių metų „Katalikiškos Naujienos" jau turėjo 20.000 prenumeratorių, o partija dešimtis tūkstančių veikliųjų narių.

Slovakai sujudo. Jie ne tiktai tautiškai darėsi vieningi, bet ruošė masinius susirinkimus, mitingus, eisenas reikalaudami tautinės laisvės. Vengrijos valdžia, pradžioje žiūrėjusi į Hlinkos veikimą šaltai, ilgainiui pradėjo jį tramdyti, varžydama griežtas priemones. Bet slovakai tų represijų nepabūgo. 1906 metais Černavo mieste vengrai pasiryžo neleisti jokių mitingų. Slovakai neklausė ir išėjo į gatvę, kur susitiko su ginkluotais vengrų žandarais. Per susirėmimą žuvo 8 slovakai, o kun. A. Hlinka, mitingo organizatorius ir veikliausias dalyvi buvo areštuotas. Nuo to laiko prasidėjo visa eilė politinių bylų, kuriose kun. A. Hlinka figūravo kaipo didžiausias kaltininkas, visų nusikaltimų vyriausias inspiratorius. Iš kalėjimo šaukiamas vis į naujas bylas, nebaigęs kalėti už vieną nusikaltimą, nubaudžiamas už antrą, trečią. Nuo 1907 iki 1910 metų A. Hlinka beveik neišėjo iš kalėjimo.

Kai baigęs kalėti kun. A. Hlinka, kai kurių dvasininkų piktai ir klaidingai įskųstas, buvo suspenduotas, visi slovakai vieningai pasipriešino ir šią neužtarnautą bausmę išgarsino visoje Europoje. Patsai Hlinka, nenusiminė, pasiryžo išsiteisinti ir tuo tikslu nuvyko į Rymą ir čia visą reikalą išdėstęs grįžo kaipo triumfatorius.

Prasidėjus Didžiajam karui, Hlinkos veikla buvo sutrukdyta. Matydamas, kad karo metu savo tėvynėje negalės veikti, kun. Hlinka visą veikimą nukėlė į Ameriką, kur gyveno daug slovakų. Tuo pačiu metu garsūs čekų veikėjai Masarykas ir Benešas pasiūlė slovakams sudaryti bendrą valstybę, kurioje čekai ir slovakai turėtų vienodas, lygias politines teises. Hlinkos partijos atstovai šiam sumanymui pritarė, nes suprato, kad patiems slovakams atskira savo nepriklausoma valstybė įkurti ir išlaikyti nepavyks. Tokiu būdu įvyko susitarimas, kuris surašomas ir paskelbiamas Pittsburge.

Įsikūrus Čekoslovakijai A. Hlinka Žilino mieste sušaukė savo šalininkų suvažiavimą ir čia 1919 m. atgaivino karo metu iširusią Slovakų Liaudies Partiją ir įkūrė dienraštį „Slovakas".

Laisvoje savo valstybėje kun. Hlinka ir toliau kovojo už slovakų teises. Tačiau žymi slovakų dalis pasiryžo kaip lygūs su lygiais bendradarbiauti kartu su čekais, nereikalaudami specialios autonomijos, nes suprato, kad slovakai ir be autonomijos gali laisvai tenkinti savo tautinius reikalus.

Tačiau kun. Hlinka nuo savo reikalavimų neatsisakė iki mirties. Jo partija ir toliau reikalauja autonomijos, nors griežtai pabrėžia, kad jų valstybė, tai Čekoslovakija ir dėl jos visi slovakai kovos iki paskutinųjų, jeigu kuomet nors kas nors pamėgins ją užpulti.

Dėl to per kun. A. Hlinkos laidotuves, kuriose dalyvavo daugiau kaip 50 000 slovakų su didžiausiu liūdesiu atsisveikino, palydėdami į amžiną vietą didelį patrijotą ir veikėją Čekoslovakijos su ministeriu pirmininku Hodža priešakyje.

J.

KORESPONDENCIJOS

Dieveniškis, Ašmenos apskr. *Nauja tvarka bažnyčioje.* Dabar Dieveniškio bažnyčioje yra ši tvarka: prieš mišias evangelija ir pamokslas lenkiškai, po pamaldų evangelija ir pamokslas lietuviškai.

Parapija yra didelė, vienam kunigui labai sunku atlikti pareigas, tad šiais metais buvo atsiųstas vikaras iš Kalesnykų kun. Antanas Zamanas, lietuviškai pramokęs.

Šiemet rugpiūčio 14 dieną kunigas klebonas nebuvo namie; kun. vikaras palikęs vienas, pakeitė tvarką: prieš sumą paskaitė lietuviškai ir lenkiškai evangeliją ir pasakė pamokslą lenkams. Lietuviai parapijiečiai manė, kad pamokslą jiems jis pasakys po mišių, bet nesulaukė. Tada išrinko du delegatus ir pasiuntė paklausti, kodėl taip atsitiko. Iš kunigo vikaro nieko aiškaus jie neišgirdo.

Rugpiūčio 15 dieną įvyko tas pat. Kunigas klebonas sirgo ir gulėjo lovoje. Lenkišką pamokslą ir mišias laikė kun. vikaras. Atlaikęs mišias paliko lietuvius parapijiečius, belaukiančius pamokslo. Kun. klebonas, kai visa sužinojo, pasikėlė iš lovos ir atėjo sakyti pamokslo. Lietuviai parapijiečiai buvo išėję, kas spėjo sugrįžo. Po pamokslo lietuviai pagiedojo ir patenkinti išsiskirstė, manydami, kad nors kunigas klebonas juos užjaučia.

Rugpiūčio 10 dieną mūsų parapijoje buvo Šv. Lauryno atlaidai. Į šias iškilmes atvyko daug kunigų, atsilankė iš Vilniaus kun. Bieliauskas. Lietuviams jis pasakė pamokslą, kurio klausė pilnutėlė bažnyčia. Po pamokslo jie užgiedojo: „Dievas mūsų prieglauda", po jos pradėjo kitą Žmonės buvo labai patenkinti.

Rugpiūčio 15 dieną iš Dieveniškio išvažiavo dar dvi tremtinės. Monika Juršienė ir Rožė Žydelienė; mat, Ašmenos storasta įsakė, kuo greičiausiai išsikraustyti. Kazys Duksa ir jo žmona Elena pareiškė policijos nuovadoje, kad niekur neišvažiuosią, nes neturį lėšų. Koks likimas bus jų, niekas nežino. Jie yra tremtiniai, šį pavasarį išnuomavo pas ūkininkus daržus ir iš jų gyvena.

Vietinis.

Rimšė, Brėslaujos apskr. *Sporto rungtynės.* Šio mėn. 15 dieną Rimšėje buvo atlaidai. Tą dieną įvyko tinklainio rungtynės. Rungtynėse dalyvavo šios rinktinės: Dūkšto, Rimšės lietuvių ir lenkų ir Daugėliškio. Pirmiausia rungėsi Daugėliškio rinktinė su Rimšės lenkų rinktine. Laimėjo rungtynes su dideliu pasisekimu Daugėliškio rinktinė 2:0, o pusiau 30:2. Reikia pažymėti, kad Daugėliškio žaidėjai tiesiog sužavėjo žiūrovus savo meistrišku ir gražiu žaidimu. Po to rungtynės buvo nukeltos į Antalgės kaimą. Čia rungėsi dūkštiečiai su rimšiečiais (lietuviais) ir su daugėliškiečiais, o daugėliškiečiai su rimšiečiais. Tų rungtynių rezultatai buvo tokie: dūkštiečiai nurungė rimšiečius (2:1) ir daugėliškiečius (2:0), o daugėliškiečiai — rimšiečius (2:0).

Rungtynės buvo gyvos, todėl žiūrovai, kurių buvo gana daug, sekė šias rungtynes atsidėję. Po rungtynių jaunimas gražiai pasilinksminę: pažaidė ratelių ir padainavo.

Valutis.

Krokšlys. Gardino apskr. Mūsų kaimas gauna 23 egz. „Aido", 4 „Vilniaus Žodžio" ir 6 vienkartinius leidinius. Pažymėtina, kad vietos žmonės lietuviškąja spauda domisi ir, turėdami vieną-kitą valandėlę laisvo laiko atydžiai ją skaito.

Daug veiklumo parodo šio kaimo jaunimas. Jo rūpesčiu ir pastangomis šių metų pavasarį įsigyta bažnytinė vėliava. Tokia vėliava yra dar vienintelė visoje Dubičių parapijoje. Ši vėliava atsėjo 250 auksinų. Visas išlaidas padengė jaunimas savo aukomis. Prisidėjo prie šio darbo ir kai kurie vyresnieji. Mūsų jaunimas, kad ir nelabai skaitlingas, bet susipratęs ir draugiškai sugyvena. Yra, tiesa, du „storžieviai", kurie žemina viso kaimo vardą. Jų elgesiu vietos žmonės yra pasipiktinę, bet dar labiau mūsų jaunimas, kuriam rūpi kaimo vardas ir garbė.

Be to, jaunimas yra pamėgęs sportą. Daugiausia čia yra įsivyravęs tinklasviedžio žaidimas. Jaunuoliai, turėdami daugiau laisvo laiko, ypač šventadieniais, linksmai jį praleidžia besisportuodami. Mūsų sportininkai buvo šiemet susitikę su Rudnios kaimo reprezentacija. Tarp šių dviejų reprezentacijų įvyko tinklasviedžio rungtynės. Jos baigėsi lygiomis. Pirmąsias rungtynes—punktais — laimėjo rudniškiai. O antrąsias — partijomis — mūsiškiai.

— Šio kaimo ekonominė būklė nėra lengva. Žmonės turi žemės nemažai, bet ji yra menkos vertės ir duoda menką derlių. Čia daug yra smiltynų. Juose žmonės sėja lubiną, o po lubino — rugius. Šiemet rugių derlius buvo žymiai geresnis negu pernai. Ūkininkai didesnę dalį savo laukų yra užleidę miškais. Iš miško gauna jie nemaža pelno, ypač kai ima augti grybai, kaimiečiai juos renka ir pardavinėja. O grybai, palyginti su kitais ūkio gaminiais, yra bene brangiausi. Gaila tik, kad, kaip pernai, taip lygiai ir šiemet jie labai menkai auga.

Ptrs.

Punskas, Suvalkų apskr. *Vakaras.* Šiemet mūsų bažnyčia remontuojama ir tam reikalui renkami pinigai. Kad bažnyčios komiteto pajamos padidėtų, buvo sumanyta surengti vakarą ir pastatyti R. Mackevičiaus dramą „Sulaukė". Komitetas su kun. klebonu Žieviu priešaky kreipėsi į storastiją su pasiryžimu leisti surengti tą vakarą. Storastija davė neigiamą atsakymą, nes „Sulaukė" nėra cenzūruotas. Tuomet buvo paprašyta leisti pastatyti „Marytė — vargonininko duktė. Leidimas buvo gautas. Laiko beliko tik dvi dienos, bet buvo imtasi darbo ir vaidinimas išėjo gana geras. Režisavo inž. Pajaujis. Vakaras buvo Oškiniuose p. Vaičiulio bute. Po vaidinimo buvo sudainuota keilos dainos. Dainavo buv. L. Š. K. D choras, p. Cibulskio vedamas.

Pasilinksminimas trūko neilgai, tik iki 9 val. vakaro. Kopo kareiviai dalyvius išskirstė.

Tenka pažymėti, kad Trakiškių kaimo jaunimas, beveik čia pat po šonu, surengė vakaruškų ir atitraukė jaunimą nuo vakaro. Tai labai negražu, vakaruškų galima surengti ir kitu laiku.

Bažnyčios remontui atiduota 62 auks. 85 skatikai.

Ąžuolynas.

Juodagalviai. Švenčionių apskr. *Keblumai dėl šulinio.* Šį pavasarį daugumas šio kaimo gyventojų higienos sumetimais medines savo šulinių sienas pakeitė cementinėmis (betoninėmis). Po kurio laiko Melagėnų vuitas p. Malinovskis su vietos policininku tikrino, ar gerai išbalinti Juodagalviuose namai ir, begerdami iš šulinio vandenį, pastebėjo, kad ant šulinio viršaus yra įspausti kažkokie žodžiai. Perskaitę rado: „Iš šio šulinio l...ams vanduo gerti draudžiama, 1988 m." Tuoj ėmė tardyti. Buvo ištardyti šulinio savininkai: Anielė Varnienė ir Jurgis Burokas ir šulinio statytojas stanislova Varna. Tačiau kaltininkas nesurasta. Dabar Anielė Varnienė gavo raštą, kuriuo kviečiama atvykti Švenčionių storastijon. Tenka pastebėti, kad An. Varnienė yra labai sena (virš 70 m.) ir nemoka rašyti.

Matęs.

Senas Šaminis, Švenčionių vals. *Gražiai pasilinksmino.* Šaminis yra puikioje vietoje: tarp dviejų ežerų, aplink pušynai.

Šių metų rugpiūčio 15 d. čia buvo susirinkę daug gražaus jaunimo iš aplinkinių kaimų: Daukšių, Činčikų, Nevieriškės, Aidukų, Rusališkės, Bajorų, N. Šaminio, Reškutėnų ir kitų. Didžiulės žvejų valtys raižė ežero paviršių. Pušynas skambėjo nuo kalbų, juoko ir dainų. Čia pat buvo įrengta tinklinio aikštė. Činčikų ir Daukšių jaunimas turėjo progos išmėginti savo sportines jėgas. Rungtynės bagėsi lygiomis.

Tenka pabrėžti gražų daukšinių žaidimą. Kas įdomu, kad Daukšių žaidikai jauni, beveik visi mokyklinio amžiaus berniukai ir tik šią vasarą įsigiję sviedinį.

Saulei nusileidus, jaunimas būreliais ėmė skirstytis namo. Ilgai dar buvo girdėti tolstančiųjų dainų aidas.

p.

VILNIAUS KRONIKA

Neleido „Švyturio"

1937 metais balandžio 9 dieną Vilniaus gyventojas Vincas Umbrasas buvo padavęs Miesto Storastijai deklaraciją, kad leisiąs jaunimui skirtą savaitraštį „Švyturys". Tų pačių metų balandžio 17 dieną Miesto Storastija uždraudė leisti jaunimo savaitraštį „Švyturį", motyvuodama, kad jau anksčiau esą kas kitas padavęs deklaraciją leisti panašiu pavadinimu laikraštį.

Šiemet, suėjus metams nuo ano uždraudimo ir nepasirodžius panašiu pavadinimu jaunimui skirto laikraščio, V. Umbrasas šio mėn. 17 dieną raštu pranešė Miesto Storastijai, kad leisiąs savaitraštį „Švyturys".

Netrukus, šio mėn. 22 dienos raštu Miesto Storastija pranešė, kad remiantis 1919 metų vasario 8 dieną paskelbtomis laikinomis spaudos taisyklėmis, V. Umbrasas nesąs įgaliotas leisti laikraštį „Švyturys".

Storastijos rašte nieko nesakoma, ar petentas turi teisę apeliuoti į Vaivadijos Įstaigą ar kokios teisės neturi.

Užima „Ryto" draugijos namus

Uždarius Švenčionių „Ryto" draugiją, jos namais „sąžiningai" rūpinosi kuratoriaus sekretorius p. A. Kievlič. Jis visą žiemą leisdavo daryti „Ryto" salėse šokius ir pokylius. Dėl to dažnai per naktis pasigėrusieji neduodavo gyventojams ramumo. Kai kurie net lenkai tokiu Kievličo šeimininkavimu buvo pasipiktinę ir prašė storastą, kad uždraustų jam drumsti viešą ramumą.

Paskutiniu laiku „Ryto" namus pradėjo apžiūrinėti įvairios komisijos. Teko girdėti, kad visus „Ryto" draugijos namus užims Švenčionių valstybinės gimnazijos reikalams. Vienuose namuose bus pradinė valdžios mokykla, o kituose — gimnazijos bendrabučiai.

Reikia pastebėti, kad „Ryto" valdyba draugijos uždarymo bylą šiomis dienomis perdavė peržiūrėti Aukščiausiam Tribunolui Varšuvoje.

Paleista dar viena kalinė

Viename pereitų „Aido" numeriu rašėme, kad iš kalėjimo po pusmečio buvo paleista Labdarybės Draugijos mergaičių amatininkių bendrabučio vedėja Uršulė Sekmukaitė. Tenka pridurti, kad kartu su p. Sekmukaite buvo suimta to bendrabučio auklėtinė Tarailaitė ir kartu su ja iš jo paleista. Dabar ir ji gavo to pat prokuroro pranešimą, kad ir jai byla nebus keliama, nes nėra bylai kelti pakankamų įrodymų, ir todėl tardymas nutraukiamas.

Sugrįžo A. Valaitis

Šiomis dienomis sugrįžo į Vilnių rašytojas Antanas Valaitis, kuris porą metų gyveno Lietuvos Valstybėje.

A. Valaitis žada Vilniuje apsigyventi ilgesniam laikui.

Į Lietuvą

Vietos lenkų spaudos pranešimu, šiomis dienomis išvykęs į Karaliaučiaus mūgę Vilniaus miesto viceburmistras T. Nagurskis, kuris grįš į Vilnių pro Lietuvos Valstybę.

Būdamas Lietuvoje, viceburmistras Nagurskis esą norįs susipažinti su Klaipėdos uostu, apie kurį ketinąs išleisti atskirą knygą.

Mokslo metų pradžia

Nauji 1938 — 39 mokslo metai vidurinėse ir pradžios mokyklose prasidės rugsėjo 3 dieną (šeštadienį).

Spaudoje pasirodė žinių, kad nuo naujų mokslo metų pradžios visų gimnazijų mokiniams įvedamos vienodos uniformos ir sustiprinama priežiūra už mokyklų sienų.

Katalikų ir kalvinų ekskursijos

Kauno dienraščiai praneša apie dvi lietuvių ekskursijas, rengiamas į Vilnių. Vieną ekskursiją organizuoja leidžiamo Marijampolėje vienuolių marijonų savaitraščio „Šaltinis" redakcija, o kitą—Biržų evangelikų-reformatų sinodas.

Ši paskesnioji ekskursija žadanti būti skaitlinga ir atvyksianti rugsėjo 17 dieną, kada iškilmingai bus išrinktas Vilniaus evangelikų - reformatų superintendentas prof. Kurnatovskis.

Šaurės mūgėje Lietuvos pirkliai nedalyvauja

Kaip žinia, rugsėjo 17 dieną Vilniuje bus atidaryta ketvirtoji šiaurės mūgė. Dar tik kilus sumanymui organizuoti šią mūgę, vietos lenkų spaudoje buvo paleista gandų, kad šiemetinėje mūgėje dalyvausią ir Lietuvos pirkliai bei įvairios prekybos ir pramonės įmonės.

Tuo tarpu nors mūgėje dar ir yra laisvų vietų, bet iki šiol nė viena Lietuvos firma vietos nenusisamdė ir mūge nesidomi.

Ekonominė lietuvių—lenkų draugija

Teko patirti, kad Vilniuje šiuo metu yra steigiama lietuvių—lenkų eksporto — importo draugija, kurioje dalyvaus ir kai kurie vietos lietuviai.

Nieks nedalyvauja

Skaitytojai jau žino, kad šio mėn. 25—26 dienomis Stokholme turėjo įvykti Tautinių Mažumų kongresas.

Kaip pernykščiame, taip ir šiemetiniame kongrese Vilniaus lietuviai nedalyvauja; nedalyvauja taip pat ir gudai.

Pirmoji Lietuvos darbo šventė

Nepriklausomybės dvidešimčio sukaktuvėms paminėti įvairios Lietuvos organizacijos bei įstaigos ruošia ypatingus savo suvažiavimus, kongresus ar šventes, kurių metu apžvelgia savo pasiektus laimėjimus ir nužymi ateities darbų gaires. Ypatingą susidomėjimą buvo sukėlusi ir labai įspūdingai buvo atšvęsta pirmoji Lietuvos darbo šventė rugpiūčio 14 — 15 dienomis. Čia parodė savo organizuotumą bei pilietinį ir tautinį susipratimą Lietuvos darbininkija. Į šventę iš įvairių Lietuvos vietų atvažiavo apie 12.000 organizuotų darbininkų, apie 15.000 buvo kauniečių darbininkų, o kartu su neorganizuotais šventėje dalyvavo apie 40.000 darbininkų ir tarnautojų.

Lietuvos darbininkai jau turi didesniuose miestuose savo kultūrinius klūbus; turi futbolo, krepšinio, tinklinio, lengvosios atletikos ir kitų sporto rūšių komandų; be to, gražiai veikia keliolika darbininkiškų chorų ir orkestrų. Tai šioje šventėje pasirodė darbininkai sportininkai, dainininkai ir muzikantai, gražiai užpildydami plačią programą.

Šventės išvakare įspūdinga eisena, su vėliavomis, plakatais ir orkestrais, šventės dalyviai buvo nuvykę pas Valstybės Prezidentą Antaną Smetoną, kurį pasveikino ir pareiškė padėką už jo rūpesčius darbo ir darbininkų reikalais. Darbininkai P. Prezidentui kėlė didelės ovacijas. Prezidentas atvykusiems jį pasveikinti dešimtims tūkstančių darbininkų padėkojo už sveikinimus ir linkėjimus ir ta proga pasakė gražią kalbą, apibūdinęs darbo reikšmę tautos gerovei ir darbdavių ir darbininkų sugyvenimo reikalingumą.

Mokslinė Baltijos jūros konferencija

Atrodo, kad bent vandenynai ir jūros tai jau yra tikrai pastovūs, amžini dalykai. Tačiau tikrumoje taip nėra. Ir vandenynai bei jūros turi savotišką gyvenimą, ir šie didingieji gamtos padarai neturi amžino pastovumo bei vienodumo. Vienur jūros užlieja žemės plotus, kitur krantai nusenka, trečiur atsiranda naujos salos, dar kitur buvusios salos išnyksta, pasineria vandeny. Sekti jūrose bei vandenynuose vykstančias pasikeitimus įdomu ne vien moksliškais tikslais, bet svarbu ir praktiniais sumetimais. Dabar, kai taip labai yra išsiplėtusi laivininkystė, svarbu yra tyrinėti jūras ir vandenynus ir turėti kuo tiksliausių jų žemėlapius. Tuo būdu galima išvengti daugelio skaudžių nelaimių bei laivų katastrofų.

Baltijos jūra, palyginti su kitomis jūromis, nėra didelė ir nėra labai gili. Jos krantai turi smėlėtų seklumų, yra daug salų—salelių, pakraščiuose kai kur yra povandeninių uolų. O Baltijos jūra tarnauja daugeliui valstybių jūrininkystei, žuvininkystei ir vasarvietėms. Prie Baltijos jūros, mažesniais ar didesniais ruožais, prieina net 9 valstybių sienos; tos valstybės Baltiją supa, skaitant nuo Lietuvos į šiaurę, šitokia eile: Lietuva, Latvija, Estija, Sov. Rusija, Suomija, Švedija, Danija, Vokietija, Lenkija ir laisvas Dancigo miestas.

Lietuva turi arti 100 kilometrų Baltijos pajūrio, nuo Nidos iki Šventosios uosto. Lenkija ir Sov. Rusija turi tiktai siaurus išėjimus į Baltijos jūrą. Kiekviena valstybė turi pilną nuosavybės teisę pajūry tiktai 5,3 kilometrų platumo ruože. Nuo kranto toliau kaip 5,3 kilometrai, jau yra tarpvalstybiniai jūrų plotai.

Baltijos jūra turi apie 385.000 ketvirtainių kilometrų plotą. Vidutinis gilumas apie 60 metrų. Didžiausias gilumas tarp Lietuvos ir Švedijos siekia tiktai apie 100 metrų. Į Baltijos jūrą įteka daug ir gana didelių upių: Neva ties Leningradu, Dauguva ties Ryga, Nemunas ties Klaipėda, Vysla ties Dancigu ir eilė kitų. Į Baltijos jūrą upėmis įteka per metus apie 450 kubinių kilometrų gėlo vandens. Todėl Baltijos vanduo nėra labai sūrus. Vandenynuose vanduo trigubai sūresnis, negu kaip Baltijos jūroj. Baltijos jūra užšala tiktai pakraščiuose. Klaipėdos uostas visai neužšala niekad ir jis naudojamas laivininkystei ištisus metus.

Kai Baltijos jūra nėra labai didelė, turi nepastovius krantus, o aptarnauja daugelį tautų ir valstybių, tai reikalingas yra Baltijos jūros nuolatinis mokslinis tyrinėjimas. Iki šiol tyrinėjimus vykdė atskiros valstybės bei jų mokslininkai, daugiausia savuose pakraščiuose. Dabar norima Baltijos jūros tyrinėjimą subendrinti ir praplėsti. Čia turėtų bendradarbiauti visos valstybės, kurios prieina prie Baltijos jūros. Tuo tikslu Liubeke, Vokietijoje, dabar vyksta Baltijos jūros mokslinė konferencija. Konferencija yra tarptautinė. Joje dalyvauja Lietuvos, Latvijos, Estijos Suomijos, Švedijos, Danijos. Sov. Rusijos, Vokietijos, Lenkijos mokslininkai hidrologai (vandenų žinovai). Lietuvos delegatai šioje konferencijoje yra: prof. Kolupaila, direkt. Rimkus ir inžinierius Nižutavičius. Konferencija prasidėjo Liubeke, o paskui posėdžiavo dar Hamburge ir Berlyne. Konferencija svarstys eilę moksliškų klausimų, liečiančių Baltijos jūrą.

Sov. Rusijos armijos negalavimai

Atgarsiai mūšių prie Čangkufengo

Per paskutinį Sov. Rusijos armijos susirėmimą su japonais pasirodė, kad toji armija negalėsianti kariauti. Tai buvo viena priežasčių, kuri privertė Litvinovą japonams nusileisti ir su jais taikintis. Dabar susekta, kodėl Sov. Rusijos armija yra menkos vertės.

Sov. Rusijos armijoje dar nuo revoliucijos laikų šalia karininkų ir jos vadų, kurie turi vesti kareivius mūšin, yra vadinamieji politiniai komisarai. Jiems dedama pareiga sekti, ar armijos vadai yra ištikimi vyriausybei ir komunistų partijai ir, pastebėję ką nors įtartino, gali įsikišti į vadų veikimą, jų įsakymus atšaukti, pačius vadus net suimti. Tie komisarai bene daug buvo prigadinę ir per susirėmimą prie Čangkufengo.

Per susirėmimus prie Čangkufengo keletas Sov. Rusijos aukštesniųjų karininkų pabėgo pas japonus. Buvo mėginę pabėgti ir daugiau. Prieš šiuos šicmis dienomis buvo pradėtas tardymas ir jo metu paaiškėjo visas politinių komisarų ardomasis darbas.

Politiniai komisarai, pasirodė, mažai nusimano kariuomenės reikaluose ir savo parėdymais tik trukdė karininkų darbą. Nuo jų įsikišimo ypač daug nukentėjo artilerijos ir tankų dalys. Tų dalių karininkai, prisivengdami atsakomybės už nepasisekimus, iš baimės bėgdavę pas japonus. Maršalas Vorošilovas priverstas buvo griežtai pasisakyti prieš tokius komisarus ir pareikalauti jų atšaukimo. Vorošilovą palaikė ir Bliucheris. Stalinas sutiko su jų įrodymais ir įsakė Michliui, savo buv. sekretoriui ir patikimam asmeniui, pasišalinti bent tuo tarpu iš armijos Tolimuose Rytuose.

Šis dvilypumas armijoje stiprybės jai nesuteikia. To dvilypumo pašalinimu yra rimtai susirūpinę Sov. Rusijos vairuotojai.

KARAS KINIJOJE

Mūšiai vis smarkėja

Mūšis prie Mėlynosios upės vis smarkėja. Japonai, kaip žinia, su savimi vedasi gana stiprų laivyną, kuris plaukia Mėlynąja upe ir iš sunkiosios artilerijos griauna kiniečių pozicijas. Už tai toliau nuo upės, kur artilerija nepasiekia, kiniečiai didvyriškai priešinasi japonams ir vietomis net stumia juos atgal.

Japonų stiprūs būriai, kai pranešėme, veržiasi į pietus nuo Mėlynosios upės ir jau pasiekė Pujango ežerą. Čia taip pat prasidėjo atkaklios kautynės.

Prie Geltonosios upės japonams geriau sekasi. Jie jau pasiekė dešinįjį upės krantą, jame stiprinasi ir netrukus mėgins keltis kiton upės pusėn.

Partizanų kovos su japonais eina beveik visose japonų užimtose Kinijos provincijose. Jie ypač veiklūs Šanchajaus, Tientsino ir Pekino apylinkėse. Didesni partizanų būriai nuolat pasirodo prie tų miestų ir terorizuoja japonus. Dėl jų veikimo japonai jokiu būdu nesugeba palaikyti nuolatinį susisiekimą geležinkeliais. Prie partizanų pastaruoju metu prisidėjo ir keli mandžiūrų pulkai, kurie prieš tai tarnavo japonams.

Sovietų Rusija padeda Kinijai

Karas tarp Japonijos ir Kinijos labai išjudino Sov. Rusijos pramonę, gaminančią ginklus ir kitus karui reikalingus pabūklus. Apie pusė fabrikų Maskvos rajone padvigubino gamybą ir juose dirbama per ištisą parą. Tas pat yra ir kituose rajonuose, — ir vis dėlto nesuspėjama išpildyti visų Kinijos užsakymų. Pagamintieji ginklai ir amunicija siunčiami jūra, tačiau daugiausia geležinkeliu. Per liepos mėnesį į Kiniją buvo išsiųsta apie 2.300 vagonų su ginklais. Daugiausia gamina tankų ir lėktuvų.

Sov. Rusijos kariškose mokyklose mokosi labai daug kiniečių. Baigę tas mokyklas, jie vyksta Kinijon, kaipo specialistai karininkai ir lakūnai. Be to, Kinijon vyksta instruktoriais nemažas skaičius rusų karininkų. Per liepos mėnesį tokių instruktorių Čangkaišekas yra gavęs bene 1.300 žmonių.

KARAS ISPANIJOJE

Mūšiai eina vis tose pačiose vietose

Per paskutinias tris dienas mūšiai ėjo vis tose pačiose vietose. Smarkiausios kautynės buvo prie Tajo upės, į vakarus nuo Teruelio, Toledo apylinkėse. Čia nacionalistai, kaip jie sako savo pranešime, sudavė vyriausybininkams lemiamąjį smūgį. Jie bene išmetė juos per upę į kairįjį krantą ir paėmė nemažą skaičių belaisvių. Prie Ebro upės ėjo artilerijos dvikova su persvara nacionalistų pusėn. Vyriausybininkai atkakliausiai priešinasi Gandeso miesto apylinkėse.

Estramadūros fronte ėjo nedidelės kautynės. Nacionalistams pasisekė keliose vietose pasistūmėti priekin. Šiame fronte veikia, apskritai, nedidelės kariuomenės iš abiejų pusių ir šis frontas neturi labai didelės reikšmės. Mūšiai prie Segre upės taip pat pagyvėjo.

Gen. Franko atsakymas Anglijai

Mes jau buvome rašę, kad gen. Frankas šiomis dienomis atsakė Anglijai į jos pasiūlymą dėl savanorių atšaukimo. Dabar galime pranešti ir jo atsakymo turinį.

Gen. Franko iš esmės sutinka, kad būtų atšaukti savanoriai, bet stato ir kai kurias sąlygas. Pirma, negu bus atšaukti savanoriai, gen. Franko reikalauja pripažinti jam kariaujančios pusės teises. Jei tos teisės jam būsiančios pripažintos, jis sutinkąs, kad iš abiejų kariaujančių pusių būtų atšaukta po 10.000 savanorių.

Į Anglijos reikalavimą liautis bombarduoti prekybos laivus gen. Franko pasiūlė pasirinkti toliau nuo karo frontų du uostus respublikoniškoje Ispanijoje, per kuriuos galėtų eiti prekyba maisto produktais, ir jų nacionalistų lėktuvai nebombarduotų.

Gen. Franko atsakymas nepatenkina Anglijos reikalavimų, bet ir neužkerta kelio tolimesnėms deryboms. Jo atsakymu ypač nepatenkinta Sov. Rusija ir jau pranešė Anglijai, kad ji nedarysianti daugiau nuolaidų nacionalistams. Subruzdo ir kairieji Prancūzijoje ir reikalauja atidaryti sieną per Pirenėjus vyriausybininkų naudai. Italija po to, žinia, pradėtų dar atviriau kištis į karą, ir jos santykiai su Prancūzija ir Anglija visai pairtų. Tik Anglija nenustoja vilties laimingai išbristi iš visų sunkumų.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5 — 1. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 2 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius Liudvikas Cicėnas.

„RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.